

Sztuka dyskusji

WIEDZA W PIGUŁCE

Dyskusja ma wiele twarzy — inaczej rozmawiamy z rodzicami, w klasie, z nauczycielem, z rówieśnikami. Pomimo różnic, dyskutanci zawsze powinni dążyć do osiągnięcia porozumienia. Niestety bywa, że dyskusje przeradzają się w kłótnie. W telewizji zdarza się to niezwykle często. Rozmówcom nie zależy wówczas na porozumieniu, a raczej na zwróceniu na siebie uwagi widzów.

Jeśli chcesz, aby twoja dyskusja była owocna, nie łam kilku podstawowych zasad. Najważniejszą regułą każdej rozmowy jest odnoszenie się do innych z szacunkiem. Stare przysłowie „nie rób drugiemu, co tobie niemiłe” oddaje sedno problemu. Jeśli będziesz traktował innych uprzejmie i będziesz chciał ich wysłuchać, oni to odwzajemnią. Dobra dyskusja jest demokratyczna: każdy ma takie samo prawo do wyrażenia swojej opinii.

Oczywiście nie zawsze rozmawiamy z osobami faktycznie równymi. Dyskusja z rodzicem, dyrektorem czy instruktorem na obozie jest zwykle trudniejsza. Jeśli jednak naszą postawą i argumentami pokażemy, że nasz pogląd jest słuszny, mamy duże szanse na osiągnięcie zamierzonego celu.

Zawsze pamiętaj, podczas dyskusji:

- Słuchaj innych. Wtedy inni też będą słuchać ciebie.
- Nigdy nie przekrzykuj innych dyskutantów i nie wchodź im w słowo.
- Nie daj ponieść się emocjom. Rozmówca może specjalnie cię prowokować, aby wykorzystać chwilę twojej nieuwagi.
- Nie bój się wyrażać własnego zdania. Jeśli nie przedstawisz swojego punktu widzenia, nigdy nie zostanie on wzięty pod uwagę.
- Mów na temat. Zbyt szerokie dygresje i zmiany tematu nie tylko zaciemniają twoją przewodnią myśl. Na dodatek mogą wywołać w innych rozmówcach zniecierpliwienie.
- Zmieniaj formę wypowiedzi w zależności od odbiorcy. Co innego przekona kolegę, a co innego — nauczyciela czy rodzica.
- Nie uogólniaj zbyt stanowiska innych. Wprawdzie łatwiej znaleźć argumenty przeciwko bardzo ogólnej tezie, jednak taki zabieg jest krzywdzący. Świadczy o tym, że tak naprawdę nie zależy ci na wypracowaniu porozumienia, a na forsowaniu własnego zdania.
- Nie próbuj obalać zdania swojego rozmówcy poprzez wytykanie jego wad. Krytykuj argumenty, a nie osoby.
- Nie odwołuj się do krzywdzących stereotypów.
- Nie staraj się przekonać nikogo za wszelką cenę. Szanuj poglądy innych.
- Stosuj przykłady ilustrujące dany temat. Plastikne obrazy bardziej przemawiają do odbiorców niż abstrakcyjne idee.

POMYSŁ NA LEKCJĘ

Własne zdanie ma każdy. Nie każdy potrafi jednak zaprezentować je na forum. W jaki sposób przekonać innych do własnych racji? Jak dyskutować, nie obrażając rozmówcy? Sztuka dyskusji jest bardzo trudna, łatwo o zgubienie wątku czy niepotrzebne emocje. Bez opanowania jej podstaw nigdy nie uda się wykorzystać naszej wiedzy, ani przekonać do własnego stanowiska. Zasady te obowiązują również w Internecie, na forach dyskusyjnych i portalach społecznościowych.

Cele operacyjne

Uczestnicy i uczestniczki:

- znają zasady prowadzenia dyskusji;
- potrafią identyfikować złe praktyki w odniesieniu do debat i dyskusji w życiu publicznym;
- potrafią dobierać i prezentować argumenty na rzecz stawianych tez;
- umieją formułować kontrargumenty mające na celu podważenie racji przywoływanych przez dyskutantów;
- wiedzą, że zasady dyskusji obowiązują także w przestrzeni Internetu, zwłaszcza na forach.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 10 min

Forma: praca w grupach

Pomoce: **karta pracy „Dyskusja”**

Na podstawie **karty pracy „Dyskusja”** podziel uczestników zajęć na grupy, rozdzielając role w dyskusji.

Wybierz jeden z trzech poniższych tematów dyskusji i zapisz go na tablicy:

1. Czy ściąganie w szkole powinno być karane?
2. Gdzie lepiej ogląda się filmy, w domu czy w kinie?
3. Czy warto mieć konto na Facebooku?

Korzystając z opisu zawartego w części „prowadzący” **karty pracy „Dyskusja”**, omów zasady dyskusji.

Poproś grupy o przygotowanie się do dyskusji.

W razie potrzeby możesz dobrać inny temat dyskusji, kierując się zainteresowaniami uczestników zajęć, aktualnie omawianym w toku zajęć materiałem lub istotnymi wydarzeniami społecznymi mającymi miejsce w ostatnim czasie.

2.

Czas: 25 min

Forma: dyskusja

Pomoce: **karta pracy „Dyskusja”**, zegarek lub stoper

Na podstawie **karty pracy „Dyskusja”** przeprowadź dyskusję, dbając o przestrzeganie czasu przewidzianego na kolejne jej etapy.

Na dyskusję przewidziano łącznie 15 minut.

10 minut zarezerwowano na głosowanie i omówienie werdyktu.

3.

Czas: 10 min

Forma: burza mózgów

Pomoce: tablica, kreda lub marker

Zadaj pytanie:

- Jakich zasad należy przestrzegać, uczestnicząc w dyskusji?

Uzgodnione z uczestnikami zajęć odpowiedzi zapisz w formie 5 punktów na tablicy.

Zadaj pytanie:

- Jakich zachowań należy kategorycznie unikać, uczestnicząc w dyskusji?

Uzgodnione z uczestnikami zajęć odpowiedzi zapisz w formie 5 punktów na tablicy.

Zadaj pytanie:

- Dlaczego tak często nie przestrzegamy tych zasad w Internecie?

Jako pytania pomocnicze rozważ:

- Czy należy przestrzegać czasu przewidzianego na poszczególne wystąpienia?
- Czy wolno przerywać wystąpienie rozmówcy?
- W jaki sposób powinno się prowadzić spór — dyskutujemy z argumentami przywoływanymi przez rozmówcę czy z jego osobą?
- Czy należy okazywać emocje? Jeśli tak, w jaki sposób?
- Które zachowania osób uczestniczących w debatach telewizyjnych są dobre, a które powinny zostać zmienione?

Ewaluacja

Czy po przeprowadzeniu zajęć ich uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, że w dyskusji istotne są przywoływane argumenty, a nie sądy wygłaszane na temat innych?
- rozumieją, że zasady prowadzenia dyskusji nie ograniczają się wyłącznie do bezpośredniego kontaktu, ale dotyczą również przestrzeni Internetu?
- potrafią zwięźle prezentować swoje racje, dopierając argumenty na rzecz stawianych przez siebie tez? (→ Rozważ realizację lekcji [Zmieniaj świat słowami!](#))

Opcje dodatkowe

Zajęcia mogą zostać rozszerzone w punkcie III.3. Poproś uczestników zajęć o przygotowanie w parach katalogu dobrych manier dyskusji na forach internetowych. Odpowiedzi powinny zostać zapisane w formie 5–7 punktów. W zależności od czasu, którym dysponujesz, poproś kilka grup o zaprezentowanie przygotowanych katalogów.

MATERIAŁY

Karta pracy „Dyskusja”

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Z poniższych zwrotów wybierz te, które odpowiadają zasadom dobrej dyskusji:

1. Zabierasz głos jako kolejny w dyskusji, zamierzasz polemizować z przedmówcą:
 - ☐ to stek kłamstw...
 - ☐ Twoje argumenty są wyssane z palca...
 - ☐ warto pamiętać, że mój przedmówca w swoim życiu sam robił podobne rzeczy...
 - ☒ zwróćmy uwagę na argumenty zastosowane przez mojego przedmówcę...
2. Twój rozmówca bezpośrednio atakuje cię w czasie rozmowy:
 - ☐ tak, jasne, pamiętam jednak, że robiłeś gorsze rzeczy
 - ☒ wróćmy do sedna sprawy, jakie są Twoje argumenty?
 - ☐ obaj wiemy, że Olek robił podobnie i nic się nie stało
 - ☐ jesteś głupi, przestań mnie obrażać
3. Twój rozmówca zamiast ustosunkować się do twoich argumentów nagle zmienia temat rozmowy:
 - ☐ nie znasz się na tym, więc starasz się zmienić temat?
 - ☐ o czym Ty bredzisz?
 - ☒ rozumiem, że uznajesz moje argumenty, przejdźmy zatem dalej
 - ☐ o, faktycznie, to ciekawe, co mówisz, zmienmy temat, to, o czym mówiliśmy nie ma znaczenia
4. Czujesz, że twój rozmówca lepiej od ciebie radzi sobie w dyskusji, brakuje ci argumentów:
 - ☐ nie zgadzam się z tym, co mówisz
 - ☐ wszyscy wiemy, że i tak kłamiesz
 - ☒ przyznaję, masz rację, udało Ci się mnie przekonać
 - ☐ nie wiem, co Ci odpowiedzieć, nie mam już argumentów, przegrałem
5. Czujesz, że dobrze sobie radzisz w dyskusji, twojemu rozmówcy ewidentnie brakuje argumentów, przysłuchujący się waszej rozmowie są po twojej stronie:
 - ☐ i co, głupio Ci? Mówiłem, że nie masz racji!
 - ☐ widzisz, nie masz szans, wszyscy są po mojej stronie!
 - ☐ dobra, widać że wygrałem, jestem od Ciebie lepszy, kończmy
 - ☒ spróbujmy podsumować... czy masz coś do dodania?
6. Twój rozmówca nie chce przyjąć do wiadomości informacji, która jest powszechnie znana i jesteś absolutnie pewien, że masz rację:
 - ☐ człowieku, nawet dzieci w przedszkolu to wiedzą!
 - ☒ jeśli mi nie wierzysz, sprawdźmy to razem w Wikipedii
 - ☐ jesteś taki sam jak Twój brat, niczego nie da się Wam wytłumaczyć
 - ☐ przyznaj się, nie rozumiesz, o czym mówię

W czasie dyskusji, nawet najbardziej zażartych sporów, powinniśmy unikać emocji. Bardzo często dając się im ponieść, możemy kogoś obrazić lub źle wypaść w oczach obserwujących nas osób. Zwłaszcza należy unikać uwag na temat zamożności, wyglądu lub pochodzenia rozmówcy i jego rodziny. Spory powinniśmy prowadzić z argumentami, którymi posługują się nasi rozmówcy, a nie z cechami ich charakteru czy sposobem zachowania się. Nie powinniśmy również odnosić się z lekceważeniem wobec tych, których udało nam się pokonać na argumenty. Lekceważenie innych może zostać odebrane jako nasza próżność i zemścić się na nas w czasie kolejnych dyskusji, w których niekoniecznie dobrze wypadniemy. Spory, sprzeczki i dyskusje przytrafiają nam się prawie każdego dnia, czasem lepiej przyznać się zatem do przegranej i uznać argumenty rozmówców. Okazja do kolejnej wymiany opinii może pojawić się szybciej, niż się spodziewamy.

SŁOWNICZEK

- **stereotyp**: nacechowany emocjonalnie, uproszczony obraz jakiegoś zjawiska. Jest tworzony na podstawie pewnych fałszywych przekonań i uogólnień. Bardzo często dotyczy określonych grup społecznych, zwłaszcza narodowości. Przykładem funkcjonowania stereotypów są żarty o blondynkach.

CZYTELNI

- Schopenhauer Arthur, **Erystyka czyli Sztuka prowadzenia sporów**, przekł. B. i L. Konorscy, Oficyna Wydawnicza „Alma-press”, Warszawa 2010.
- Kurtycz Ada Maria, **Sztuka debaty. Czas zacząć publicznie rozmawiać** [online], [dostęp: 10.04.2017], Dostępny w Internecie: <http://olimpiada-medialna.edu.pl/article/show/12-Sztuka-debaty-Czas-zacz-publicznie-rozmawia>

Tekst: Urszula Dobrowolska, scenariusz: Michał Wysocki, konsultacja merytoryczna: Piotr Drzewiecki. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/sztuka-dyskusji/>.

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Cyfrowa Przyszłość, dofinansowanego ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Podstawa programowa:

Język polski, III poziom edukacyjny

Cele kształcenia

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

III. Tworzenie wypowiedzi.

Wiedza o społeczeństwie, III poziom edukacyjny

Cele kształcenia

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.

Treści nauczania

Podstawowe umiejętności życia w grupie.

Udział obywateli w życiu publicznym

Nowa podstawa programowa:

Język polski, VII–VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi; redaguje plan kompozycyjny własnej wypowiedzi.

Uczeń wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki oraz innych tekstów argumentacyjnych.

Uczeń odróżnia przykład od argumentu.

Uczeń przeprowadza wnioskowanie jako element wyводу argumentacyjnego.

Uczeń zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie.

Język polski, liceum i technikum

Treści nauczania

formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych. wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej.

rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa).

wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę.

rozróżnia typy argumentów, w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty ad personam).

rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach.

odróżnia dyskusję od sporu i kłótni.

rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji oraz ocenia je pod względem etycznym.